

Asia: VN/6094/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että nykylainsäädäntöä tarkennetaan tietojenluovutuksen osalta. Tärkeää on terveyden- ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden oikeus, ei velvollisuus, ilmoittaa oma-aloitteisesti mahdollisista uhka-arvioista. Lainsäädäntöä pitäisi tarkentaa ilman velvoittavuutta niin, että ammattihenkilöillä (ja rekisterinpitäjillä) on yhdenmukaiset perusteet arvioida tietojenluovutuksen oikeutusta. Tarkennettu ohjaus lisää yhdenvertaisuutta hyvinvointialueiden välillä niin, että asiakkaat/potilaat saavat yhdenmukaisen kohtelun. Tämä vaatii selkeää ohjausta, koulutusta sekä yhteisiä toimintamalleja. Perusteluosiossa todetaan, että nykyinen lainsäädäntö ei ole riittävä viranomaisten väliseen tietojenluovutukseen. Tämä pitäisi parantaa koulutuksella ja ohjauksella, eikä oikeuden muuttamisella velvoitteeksi.

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue katsoo, että on perusteltua parantaa tiedonvaihtoa viranomaisten välillä, sekä selkeyttää sitä. Tämän tulee tapahtua oikeuden, ei velvollisuuden kautta. Esitysluonnoksessa on tuotu esille, että ilmoittamisoikeuden hahmottamisessa ja soveltamisessa on haasteita ja epävarmuutta. Nämä eivät poistu lainsäädäntöä muuttamalla vaan riittävällä koulutuksella ja ohjauksella, jotta jo nykyistä lainsäädäntöä osataan tulkita.

Uusi mahdollinen lainsäädäntä ei voi vaarantaa terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisten potilas- ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta. Potilailla tulee olla oikeus hakeutua hoitoon, hänen taustastaan riippumatta, ja on voitava luottaa arkaluonteistenkin tietojen luottamuksellisuuteen. Erytyisesti on huomioitava haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden/potilaiden, kuten päihde- ja mielenterveysongelmaisten, hoito.

Nyt ehdotettu sääntely siirtää merkittävästi harkinta- ja vastuuta yksittäisille sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille, tämä vaatii merkittävästi niin lainsäädännöllistä kuin eettistäkin harkintaa. On huomioitava, että ammattihenkilön saama tieto voi olla puutteellista ja rajallista. Tämän takia tiedonluovutuksen sisältö tulee määritellä tarkemmin, samoin kuin perusteet,

jolloin salassa pidettävää tietoa pitää luovuttaa. On huomioitava, ettei terveydenhuollon tai sosiaalihuollon ammattilaisilla ole lainsäädännöllistä koulutusta. Salassapitovelvollisuuden rajojen tulkinta ja rikosoikeudellisen kynnyksen arviointi eivät ole sellaisia tehtäviä, joita voidaan ajatella kuuluvan terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisille.

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue pitää perusteltuna, että poliisilla olisi tietyissä rajatuissa tilanteissa oikeus saada palvelunantajalta välittämättömiä tietoja vakavien rikosten selvittämiseksi ja turvallisuuden varmistamiseksi. On myös perusteltua, että tietopyyntö esitetään palvelunantajan rekisterinhaltijalle, eikä yksittäiselle terveyden- tai sosiaalihuollon ammattilaiselle. Laissa tulee selkeästi määritellä mitä tietoja voidaan luovuttaa, millä edellytyksillä ja missä tilanteissa, jotta luovutettava tieto pystytään rajaamaan niin, ettei potilaiden/asiakkaiden luottamus tietojen salassapitoon heikenny. Riski tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä ei saa heikentää hoitoon hakeutumista eikä vähentää avoimuutta hoitosuhteessa, erityisesti heikoissa asemassa olevien osalta. Selkeä ohjaus luovutettavista tiedoista myös vähentää epäselvyyksiä poliisin ja palvelunantajan välillä ja mahdollistaa nopean (ja tarvittavien) tietojen luovuttamisen.

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue pitää myönteisenä sitä, että esityksessä tunnistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön lisääntynyt riski joutua väkivallan ja vakavien uhkatilanteiden kohteeksi. Kannatettavaa on myös esitysluonnoksen ehdotus, että sosiaali- ja terveydenhuollon työnantajalla olisi työntekijän pyynnöstä oikeus ilmoittaa poliisille työntekijään kohdistuneesta rikosepäilystä, jos teko on syytä epäillä kohdistuneen henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi. Tämä parantaa työntekijöiden oikeusturvaa ja työturvallisuutta.

Esitysluonnoksessa ongelmallisena voi olla tilanne, jossa työntekijä ei uskalla pyytää ilmoituksen tekemistä esimerkiksi pelon tai uhkailun vuoksi. Palvelunantajalla tulisi olla itsenäinen oikeus ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta rikosepäilystä poliisille, tämä antaa työnantajalle mahdollisuuden suojata työntekijöitään.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue pitää myös tarpeellisena kehittää sääntelyä myös asiakkaiden ja potilaiden suojelemiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä tapahtuvilta rikoksilta.

Muut kommentit.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen mielestä on tarpeen kehittää, sekä selkeyttää tietojen luovuttamista eri viranomaisten välillä. Nyt annetussa esitysluonnoksessa esitetään kuitenkin merkittävästi muutoksia potilas- ja asiakastietojen salassapitovelvollisuuteen, ilman vaikuttavuusarvioita. On tärkeää arvioida mahdolliset vaikutukset hoitoon hakeutumiseen sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluiden piirissä, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien osalta, kuten mielenterveys- ja päihdepotilaat. Mahdollisen lain toimeenpanossa on varattava myös riittävästi aikaa ja resursseja koulutukseen, on tärkeää huomioida, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten osaaminen on oman substanssin alalla, eikä lainsäädännön tulkinnassa.

Silventoinen Sari
Etelä-Karjalan hyvinvointialue